

Irena Brejc, Foto: Mare Vavpotič, Zaklop

Nikoli ne moreš stopiti v isto reko

Ustvarjalnost, pogum, vztrajnost in privrženost odrskemu ustvarjanju so prepoznavne lastnosti igralkice Judite Zidar, ki je članica Mestnega gledališča ljubljanskega od leta 1995, potem ko je sedem let umetniškega angažmaja pustila v kranjskem Prešernovem gledališču in v času, ko je bilo to še precej pogumno dejanje, okusila še svobodni poklic igralkice.

V letošnji gledališki sezoni jo lahko vidimo v Molierovem Ljudomrzniku, v ganljivo pristrčnem muzikalu Goslač na strehi ter v nenavadnih Puncah in pol. Pod vodstvom Matjaža Pograjca se s kolegi intenzivno pripravlja na vlogo Tanje v rahločutno stkanem besedilu mlade ruske dramatičarke Olje Muhine, ki bo prvič na slovenskem odru zaživelo 12. februarja.

Vaša igralska pot se je začela delovno intenzivno v Kranju, kar je bilo okronano z nagrado Prešernovega sklada. Pa tudi tradicionalno prijateljstvo med časopisno hišo Dnevnik in MGL ste lahko začutili takoj po prihodu v Mestno gledališče ljubljansko, saj vas je naša žirija že prvo leto nagradila za najboljšo igralsko stvaritev v sezoni 1995/96. Je spomin na to še živ?

Malo se moram spomniti teh občutkov... Akademijo sem končala leta 1986 in želela sem si delo v Drami ali Mestnem gledališču, na koncu pa sta mi obe službi, ki sta se mi že malo nasmihali, spolzeli iz rok. Na srečo me je nato Matija Logar povabil v Kranj, kjer je z občudovanja vredno vizijo tedaj kranjskemu odru vrnil status profesionalnega gledališča. In četudi je naš mali kranjski ansambel štel le pet stalnih igralcev, je vabil pomembne režiserje in ustvarjalce. Ti so potem s seboj pripeljali odlične umetniške sodelavce in nastajale so resne in zahtevne predstave. Moji začetki so bili taki, da sem lahko igrala odlične tekste z najboljšimi domačimi režiserji in z odličnimi soigralci, ki so prihajali od vsepovsod; vse to je bilo za moj igralski razvoj izvrstno. Zahvaliti se moram ambicioznosti takratnega kranjskega

Stran / Page: 15

Doseg / Reach: 166000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 888 cm2

2 / 3

umetniškega vodje Matije Logarja, da je bilo tako.

Najbrž je vznemirljivo biti zraven, ko nastaja nekaj novega, in kranjsko gledališče se je kar hitro vrnilo na nacionalni gledališki zemljevid?

Če gledam na tisti čas z današnje distance in čustveno nevpleteno, je bilo takratno Prešernovo gledališče zares dobro, včasih celo izvrstno. Vendar mi takrat nismo premgli te samozavesti, počutili smo se majhni, obrobni in tudi kolegi so nas jemali bolj kot...

... bolj provincialno gledališče...

... ja, tako nekako so se obnašali, drži. To je bilo včasih prav zoprno, priznam. (Se zasmije.) Še zdaj me včasih zaboli spomin na to prezrtost. Ko je nek kritik ob zadnji predstavi našteval dosedanje uprizoritve Albeejeve Virginie Wolf na naših odrih, je gladko spregledal ali spustil kranjsko, ki jo je režirala Barbara Hieng, igrala pa sva midva z Igorjem Samoborjem. To je bila opažena predstava, z dobrimi kritikami, veliko ponovitvami... Zato sem nagrado Prešernovega sklada za vlogo Nore doživela kot nekakšen obliž na svojo ranjeno »kranjsko« dušo, saj je bila po sedmih letih dela tudi edina večja nagrada tega gledališča, čeprav smo imeli vsako leto kakšno predstavo na Borštniku v Mariboru. In nikdar nič dobili. Kar naprej se je bilo treba boriti, da so nas resno jemali. (Se zasmije.) Vse, kar sem takrat čutila kot krivico, pa je popravila nagrada Prešernovega sklada.

Mladost je vedno tudi malce nestrpna, mar ne?

Seveda, zato mladim kolegom, ki bi radi čim več delali, kar koli, da si naberejo kilometrino v stroki, svetujem, naj čim več delajo, a previdno. Moraš delati s kakovostnimi režiserji dobre tekste in igrati z ljudmi, od katerih se lahko tudi nekaj naučiš. Če sama ne bi šla v Kranj, ne bi imela teh lepih priložnosti in možnosti. In še nekaj mi je ostalo iz kranjskega gledališča v lepem spominu: tako malo nas je bilo, da je bilo rivalstvo znosno in pregledno. In vedelo se je, kdo in o čem odloča. V večjem teatru je komolcev več in tudi ostrejši so.

Kljub temu ste Prešernov Kranj zapustili.

Včasih si v enem teatru ostal do smrti in tega me je bilo po svoje strah, sama sem hotela naprej in še kam. Po toliko letih garanja sem bila tudi preutrujena od obilice dela in nenehnih voženj gor in dol, hotela sem nazaj v Ljubljano. V kranjskem gledališču sem si le ustvarila nekakšno ime, z nagrado sklada je zrasla medijska pozornost, nisem bila več anonimna. Imela sem majhnega otroka in zdelo se mi je, da bi rada več časa posvetila družini, vse drugo bo pa že kako... V teatru sem bila dobro zapisana, obdržali so me v zasedbah in vsaj za eno leto sem bila preskrbljena. Saj Slovenija ni Amerika, nekako prepričana sem bila, da lačna že ne bom. Morala sem se premakniti.

To je bil hkrati prelomni čas razpadanja naše bivše države.

Država je takrat že razpadla, a ko je bilo najhuje, sem bila še v službi. Spomnim

se, kako praznih žepov sva bila tisto leto z bivšim možem, ampak v zraku je bilo neko upanje na boljše čase. Česa pa naj se bojim: mlada sem, zdrava, ime sem si naredila (mladost pač rada povelečuje) in sem tvegala. In šla sem na svobodo. Občutek, da jaz odločam in držim krmilo življenja v rokah, je bil sicer lažen, a nadvse blagodejen. Tisto leto in pol je bilo super. A sem vedela, da slovenska igralka penzije na svobodi ne dočaka.

V tem času ste prevzeli celo vodenje igralskega združenja, postali ste predsednica Združenja dramskih umetnikov Slovenije.

Točno takrat v tem času, res je. Moje mnenje je namreč, da mora vsak človek nekaj, kar pač zmore, narediti tudi za druge, za družbo. Ker sem bila na svobodi, se mi je zdelo, da bom lahko zagovarjala interese svobodnjakov, saj je združenje do tistega časa skrbelo bolj za redno zaposlene v kulturi. Zdelo se mi je, da dovolj razumem težave svobodnjakov in jih bom znala tudi uspešno zagovarjati. Časi so se spremenili, začelo se je krčenje denarja za kulturo, črtati so hoteli stalne ansamble, po političnih vrhovih, v teatru niti ne, se je razpasla neka mentaliteta, da so časi hišnih ansamblov za vedno minili, da bi lahko imeli le še skupne projekte ali projektne skupine, skratka, treba je bilo preprečiti večjo škodo, ki bi se lahko zgodila z ukinjanjem stalnih gledališč.

To vam je uspelo, gledališča še imajo svoje stalne ansamble.

Vsaj zaenkrat je to rešeno. A nenehno je treba razlagati in utemeljevati, da gledališče najbolje uspeva in raste, če ima stalen ansambel. Prav vsak človek, da ne uporabim pojma narod, potrebuje knjige, drame, tv igre in filme v lastnem jeziku. Ljudi, ki imajo talent in so se voljni in sposobni ukvarjati s tem, je treba izobraževati, jim omogočiti pogoje z delo in jih zaščititi pred divjo tržno konkurenčnostjo. Navsezadnje jih je treba tudi plačati. Seveda ni vse dobro, kar se da videti in brati, a med plevelom je toliko biserov, da je subvencionirana kultura povsem upravičila svoj obstoj za ceno, verjetno, ene patrie (ki pa ne dela, hvala bogu, bi lahko še koga poškodovala)... Denarja je pravzaprav dovolj, potrebujemo pamet, talent in duha. Pa nekaj poguma in volje. Skratka, nenehno se je treba boriti, nič ni za zmeraj.

No, zdaj ste že dvanajst let zdržema v eni in isti gledališki hiši. Se je medtem vaš pogled na ujetost v enem in istem teatru spremenil?

Nikoli ne moreš stopiti v isto reko, kajne? Torej, če živiš, se nikoli ne znajdeš na isti točki, saj se tvoj pogled spreminja, postaja širši, saj če vidiš vseskozi enako ali isto, nisi zares živel in nisi nič naredil v življenju. Ko sem prišla v Mestno gledališče, se mi je odprl nov svet, zelo sem ga bila vesela in sem tudi imela nekaj dobrih vlog. Potem pa se iz meni nejasnih razlogov z vodstvom nisem prav dobro razumela in zato tudi nisem veliko igrala. Sprememba umetniškega vodstva našega gledališča je zame pravi balzam in spet je super klima, neizmerno uživam. Sploh se še nisem najedla gledališča, nasprotno, komaj čakam, da igram. Začela sem zares živeti z občutkom, da so pred menoj še velike in pomembne stvari. Skratka, zadovoljna sem.

Kaj igralec potrebuje?

Vseeno je, v kateri gledališki hiši igram, je to v Kranju, Ljubljani ali kje drugje. Za igralca je pomembno, kaj igra in s kom,

kdo so sodelavci in kdo te režira. In ali obstaja dialog. Moja sreča je, da vem, kaj bi rada. Veliko sem igrala, predvsem v svojih začetkih, v srednjem obdobju bolj tako, ampak dovolj, da sem se soočila s tem, kdo sem, kakšna je moja vrednost, kaj bi rada, pa tudi nekaj o lastnih mejah se mi svita. Nihče ne potrebuje vlog, v katerih se slabo počuti, predstav, v katere ne verjame.

Pot do danes

Kariero akademske igralkice je ta lepa, vitka, plavolasa Ljubljanka začela v kranjskem Prešernovem gledališču, kjer je ustvarila sedemnajst vlog v maloštevilnem igralskem ansamblu petih igralcev in z njimi nastopila v več kot petsto predstavah. Sedem bogatih kranjskih sezon je napolnila z imenitnimi in pomembnimi vlogami, ki si jih vsaka igralka na začetku poti lahko le želi: bila je Marta v Albeejevi *Kdo se boji Virginije Wolf?*, Cankarjeva Francka v Korunovi režiji in odlična Ibsenova Nora v režiji Dušana Mlakarja; zanjo je, še mlada igralka, a z veliko odrsko kilometrino, leta 1994 prejela nagrado Prešernovega sklada. Izkušnje si je nabirala tudi z nastopi na alternativnih odrih, v televizijskih igrah (*Radio.doc*, *Triptih Agate Schwarzkobler...*), nadaljevala v Čisto pravi gusar, *Dvojne počitnice*, *Peter in Petra*, *Vrtičkarji*), igranih filmih (*Draga moja Iza*, *Dediščina*, *Doktor*, *Felix*, *Veter v mreži*, *Ječarji...*) in celo kontaktnih oddajah radia *Študent* in televizijskega *Studia City*. V nekem burnem obdobju naše nacionalne RTV je bil celo članica njenega programskega sveta in od tedaj, pravi, ni dobila več nobene televizijske vloge. Nekaj let je bila predsednica Združenja dramskih umetnikov Slovenije. Judita je tudi zadovoljna mati 22-letnega študenta biologije ter navdušena smučarka in popotnica.

Igralec marsikdaj napačno presodi svoje potenciale in se moti o končni podobi predstave, mnogokrat pa tudi ne. V tekstih, v katerih ne vidim nobenega izziva, s ploskimi vlogami, ki so lahko celo žaljive za ženske in inteligenco vobče, ne želim igrati. Zato sem kakšno vlogo v zadnjem desetletju tudi zavrnila, kar je v resnici za igralko zelo tvegano.